

Magyarország és Ausztria ipari fejlődése a két világháború közötti időszakban

**Készítette: Dr. habil. Domonkos Endre
Mb. tanszékvezető, tudományos főmunkatárs
Budapesti Gazdasági Egyetem, Külkereskedelmi Kar
Nemzetközi és Európa-tanulmányok Intézeti Tanszék**

**A VIII. Magyar Világtalálkozó keretében szervezett
KEP XI. TÁRSADALMI PÁRBESZÉD FÓRUM**

"Közép-Európa a Monarchia szétesésétől az Európai Unió keleti kibővítéséig és az új kihívásokig"

I. Bevezetés: a kutatási téma relevanciája

- **Első világháborút követő Párizs környéki békeszerződések negatív következményei: Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása, korábbi értékesítési piacok elvesztése.**
- **Ipari termelésre bénítólag ható tényezők: világháború alatt kibontakozott általános áru és nyersanyaghiány + saint-germaini és trianoni békediktátumok területi rendelkezései.**
- **Fő cél: Ausztria és Magyarország ipari fejlődésének összehasonlítása + importpótló iparosítás térnyerésében meghatározó szerepet játszó tényezők vizsgálata.**

II. Az ipar fejlődése Magyarországon a két világháború közötti időszakban I.

- **Történelmi Magyarország felbomlása: iparfejlesztés irányát befolyásolta.**
- **A trianoni békediktátum gazdasági és területi következményei: Magyar Királyság területének kétharmadát, lakosságának 60%-át veszítette el.**
- **Gazdasági veszteségek: ásványkincsekben gazdag területek (Erdély, Partium és Felvidék elcsatolása), eltorzult a gazdaság termelési és térszerkezete + Kárpát-medencében kialakult munkamegosztás szerkezete is megváltozott.**
- **Összeszűkült belső piac mellett nyersanyag-behozatalra való rászorultság.**

A trianoni béke következményei

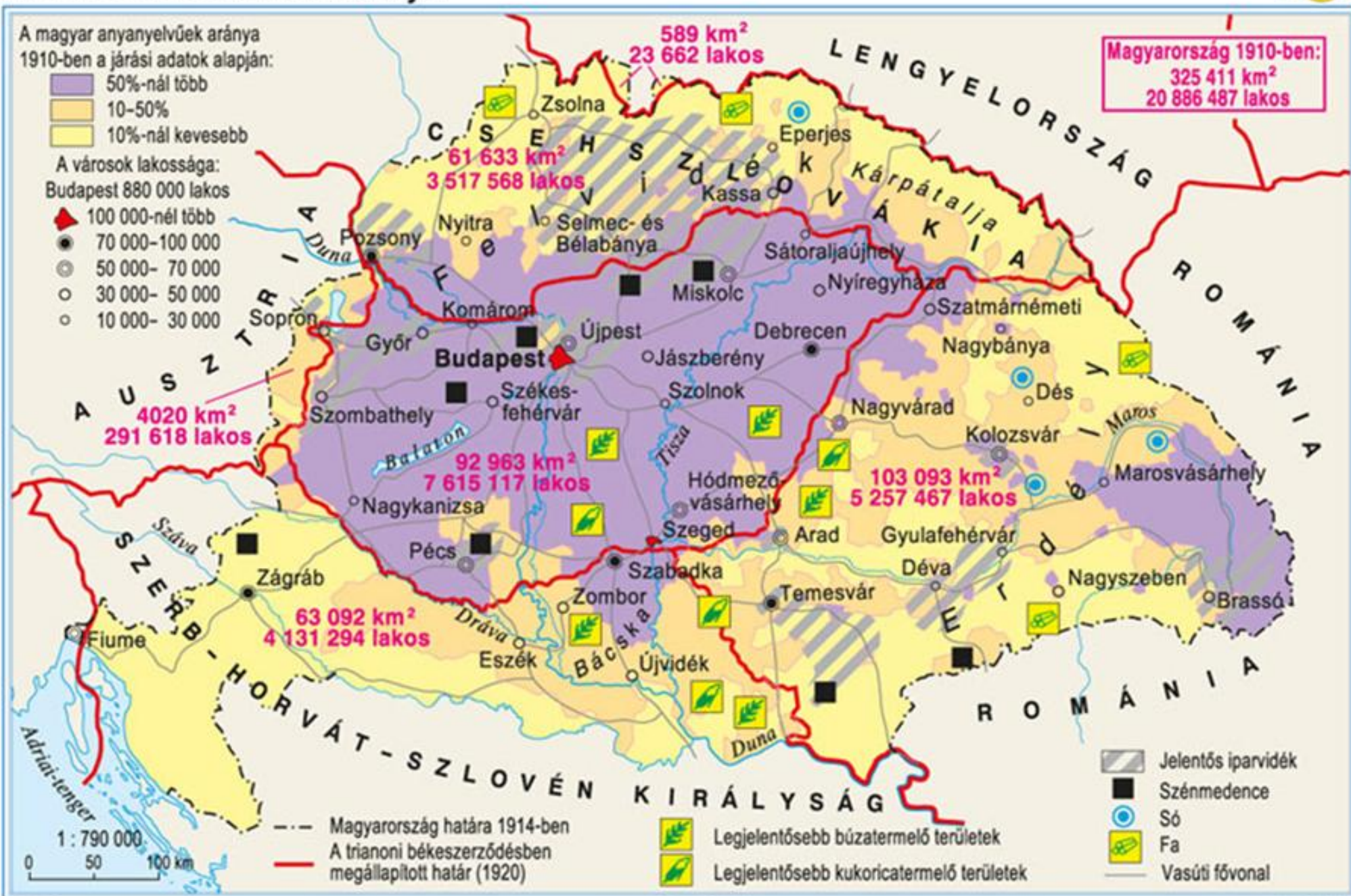
A magyar anyanyelvűek aránya
1910-ben a járási adatok alapján:

- 50%-nál több
- 10-50%
- 10%-nál kevesebb

A városok lakossága:
Budapest 880 000 lakos

- 100 000-nél több
- 70 000-100 000
- 50 000-70 000
- 30 000-50 000
- 10 000-30 000

Magyarország 1910-ben:
325 411 km²
20 886 487 lakos

--- Magyarország határa 1914-ben
— A trianoni békeszerződésben megállapított határ (1920)

- Jelentős iparvidékek
- Szénmedence
- Só
- Fa
- Vasúti fővonal
- Legjelentősebb búzatermelő területek
- Legjelentősebb kukoricatermelő területek

Forrás: A trianoni békeszerződés /1920. június 4./ In: <http://cartographia.org/catalog/45/faliterkep-falitable-magyar-tortenelem>.

II. Az ipar fejlődése Magyarországon a két világháború közötti időszakban II.

- **1920 után hosszabb távú iparpolitikai koncepció beindítása (nemzeti önállóság és gazdasági növekedés eredményeként ipari önellátás alapjainak megteremtése).**
- **Dualista Monarchia megszűnése, belső piac összezsugorodása és a beruházások elmaradása miatt a dualizmus időszakában dinamikusan fejlődő iparágak válságba kerültek.**
- **Importpótló iparosítást elősegítő tényezők: Monarchia keretében kialakult sajátos iparfejlődés és munkamegosztás, magasabb gazdasági fejlettség és jövedelemszint + növekedésösztönzés, foglalkoztatás és külkereskedelmi egyensúly javítása.**

II. Az ipar fejlődése Magyarországon a két világháború közötti időszakban III.

- **Ipar: az 1920-as évek közepétől mérsékelt konjunktúra következett be.**
- **Textilipar: látványos fejlődés, 1921 és 1929 között megtízszereződött a termelési értéke, textiliparban foglalkoztatottak számának ugrásszerű növekedése.**
- **Faipar és papíripar gyors ütemű növekedése.**
- **Élelmiszeripar: részesedése a gyáripari termelésből az 1913. évi 44%-hoz képest 1929-re 36%-ra csökkent.**
- **Malomipar: trianoni békeszerződés miatti szűk belső piac + világpiaci verseny erősödése, de malomipar szellemi és kutatói bázisa fennmaradt.**

II. Az ipar fejlődése Magyarországon a két világháború közötti időszakban IV.

- **Cukoripar: kihasználatlan kapacitások, kivitel biztosítása csak ártámogatással.**
- **Húsipar: lassú fejlődés, de baromfifeldolgozás felfutása.**
- **Élelmiszeripar gyorsan fejlődő ágazatai: tejtermelés és konzervipar.**
- **Jelentős átrendeződés a nehéziparon belül (mezőgazdaságigép- és járműgyártás helyett motorkerékpár-gyártás és kerékpárgyártás fejlődése).**
- **Magyar ipar nemzetközileg is versenyképes termékei: Ganz-gyár dízelolajos vasúti kocsija, árammérője, Egyesült Izzó wolframszálas villanykörtéi stb.**

II. Az ipar fejlődése Magyarországon a két világháború közötti időszakban V.

- **De gépgyártás részesedése a gyáripari termelésből az 1913-as 13,8%-ról 1929-re 10%-ra esett vissza (beszűkült kapacitások).**
- **Villamosenergia-termelés fejlődése: 1938-ban 1 milliárd KW óra villamos energia termelése.**
- **Ércbányászat: diósgyőri vaskohó felépítése + Ajkán található bauxitkincs feltárása 1925-ben.**
- **Vegyipar: Hungária Műtrágyagyár és Péti Nitrogénművek megalapítása + Chinoin-gyár által bevezetett gyógyszeralapanyag gyártás.**

II. Az ipar fejlődése Magyarországon a két világháború közötti időszakban VI.

- **Kisipar meghatározó szerepe a magyar ipar rendszerében.**
- **Gépipar feldolgozó ágazatai: hazai piac szűkössége és krónikus tökehiány miatt érdemi fejlődés elmaradása.**
- **Vas- és fémfeldolgozó-ipar fejlődésének akadályai: nehézipar fejlesztéséhez szükséges nyersanyagforrás és vasúti infrastruktúra hiánya.**
- **Két világháború közötti időszakban mérsékelt ipari fejlődés, elektrotechnikai ipar egyes ágazatai nemzetközileg is versenyképesnek bizonyultak.**

III. Ausztria ipara a két világháború közötti időszakban I.

- **Ipar fejlődésének kedvezőtlen körülményei Ausztriában: súlyos szerkezeti problémák az alapvető energiahordozók, a mezőgazdasági termékek és a dualista Monarchia megszűnésével az értékesítési piacok elvesztése miatt.**
- **Inflációs konjunktúra kezdeti pozitív hatásai az ipari fejlődésre, de a termelés 1922-ben sem érte el a világháború előtti szintet (ipari fejlődéshez szükséges szerkezeti átalakulás elmaradása + beruházási ráta alacsony színvonal).**
- **Vízi energiák kihasználására alapozott energiatermelés mellett dinamikusan bővülő papír és elektromos ipari termelés.**

III. Ausztria ipara a két világháború közötti időszakban II.

- **Fafeldolgozás, magnezitgyártás és vegyipar fejlődése + autógyártás (Gräf és Stift cég, Fross-Büssing, Schaurer-művek, Steyr-művek).**
- **De hagyományos szektorok (vas- és fémfeldolgozó ipar) válsága.**
- **Feldolgozóipar: termelés strukturális problémái és krónikus tökehiány megakadályozták a szükséges pótlólagos beruházásokat (feldolgozóipar teljesítményének visszaesése).**
- **Osztrák ipar exportorientált volt, de számos ágazat (élelmiszeripar és bányászat) nem tudta a hazai szükségleteit fedezni.**

III. Ausztria ipara a két világháború közötti időszakban III.

- **Gazdaság szerkezeti problémái ellenére az 1930-as években kibontakozott háborús konjunktúra keresletet teremtett a bányászat, a kohászat és a nehézipar számára.**
- **Papíripar mellett élelmiszeripar (cukortermelés és szesztermelés) gyors ütemű növekedése, de söripar termelésének visszaesése.**
- **Ausztria német megszállásának (1938. március 12.) gazdasági következményei: kihasználatlan ipari kapacitások német hadigazdaság szolgálatába állítása, osztrák iparban végbement szerkezeti átalakulás (beruházási javakat és nyersanyagokat termelő iparágak fejlesztése, nagy teljesítményű vízi erőművek építése).**

IV. Konklúzió

- **Ausztria és Magyarország két világháború közötti ipari fejlődését befolyásoló tényezők: dualista Monarchia felbomlása, korábbi értékesítési piacok elvesztése, általános nyersanyag és áruhiány + megváltozott világgazdasági körülményekhez való igazodás.**
- **Saint-germaini és trianoni békeszerződések következményei.**
- **Osztrák és magyar iparfejlődés sajátossága: 1918-at megelőző időszakban jelentős többletkapacitásokkal rendelkező hagyományos iparágak korlátozott fejlődési lehetőségei.**

IV. Konklúzió

- **Védővámokra alapozott gazdaságpolitika: magas vámtarifákkal ipari késztermékek behozatalának megakadályozása és könnyűipar támogatása.**
- **De Monarchia idején meghatározó szerepet játszó élelmiszeripar részesedési aránya a gyáripari termelésben visszaesett.**
- **Fogyasztási iparágak: általános tőkehiány + pótlólagos tőkeberuházások elmaradása.**
- **Megkésett iparosodás a kelet-közép-európai térségben.**

Köszönöm a figyelmet!